

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Анна Трошева – Асенова

катедра „Специална педагогика и логопедия“ при ФНОИ на СУ „Св. Климент
Охридски“

на дисертационен труд на тема:

**Разработване на ефективна рамка за учене при ученици с аутизъм в гимназиална
степен на обучение**

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по научно направление

1.2. Педагогика (Специална педагогика)

Автор: **Мария Д. Буханедзи**

Научен ръководител: **проф. дпн Мира Цветкова - Арсова**

1. Общи биографични данни на кандидата

Мария Димитриос Буханедзи е завършила гръцка филология през 2008 година в Тракийски университет Демокрит в Комотини, Гърция. През 2012 година получава магистърска степен по Специална педагогика във Факултета по начална и предучилищна педагогика на СУ „Св. Кл. Охридски“. Ежегодно повишава квалификацията си в множество семинари, болшинството от които са свързани с работата с деца със специални образователни потребности. В началото на 2014 година (10.02.2014) е зачислена на редовна докторантура по специална педагогика с обучение по английски език към катедра Специална педагогика и логопедия, която да приключи до 10.02. 2017 година. Първоначално за неин научен ръководител е определен доц.д-р Ивайло Петров, а в последствие, поради неговата кончина, е поета от проф. дпн Мира Цветкова – Арсова. Отчислена е на 18.03.2017г. с право на защита, считано от 10.02.2017г.

Трудовият ѝ стаж е разнообразен, като включва преподавателска дейност по гръцки език, работа по европейски програми и в частни фирми. До момента има 2 години и 4 месеца педагогическа практика като преподавател на деца със СОП в държавни гимназии и центрове в Гърция.

2. Актуалност и значимост на дисертационния труд

Темата на дисертацията е значима за педагогическата практика, особено в контекста на приобщаващото образование, тъй като проучва необходимите условия, които да предложи гимназиалната среда за учениците с аутизъм. Тази група ученици са все по-значителна част от учениците със СОП в общообразователното училище и имат потребност от специфичен подход и пригодена среда. Актуалността на темата идва и от избора на гимназиалната образователна степен, която е по-рядко обект на изследване при ученици със СОП. Темата е от особена важност и за образователната система в Гърция, тъй като доколкото ни е известно (и е посочено в дисертационния труд) подобно изследване по темата не е провеждано в страната и може да насочи вниманието и да доведе до положителни промени за учениците с аутизъм.

3. Характеристика и оценка на дисертационния труд

В структурно отношение дисертацията е с обем от 250 страници и приложения. Съдържанието е разпределено в увод, 2 теоретични глави и 2 свързани с емпиричното изследване, дискусия, изводи и препоръки, заключение, приносни моменти, литературни източници и приложения. Съотношението между теоретичната част, методиката на изследване и анализа на резултатите е приблизително 100:15:60 страници.

Теоретичната постановка на проблема стартира с основни познания за аутизма, като дефиниции, разпространение, етиология и симптоматика и класификации. Разгледани са нормативни уредби свързани с образованието на децата със СОП и по-специално с аутизъм в САЩ и Гърция. На тази база е проучен опитът в обучението на децата с аутизъм по отношение на ролята на различните страни в процеса на приобщаване, образователните стратегии и училищната рамка (физическа, социална и учебна среда). Теоретичният обзор е изключително подробен и задълбочен. Принос за това има и впечатляващият брой използвани литературни източници: 546 на английски език и още 9 на гръцки език, както и 40 интернет страници. Всички те са коректно цитирани в изложението. Включени са съществени и най-нови изследвания и документи, включително МКБ 11 от 2018 година. Систематизацията и конкретните насоки за образователната рамка и преподавателския подход при деца с аутизъм са ценно четиво за всеки специалист в областта.

Дизайнът на емпиричното изследване е построен съответно изискванията на конструктивното изследване. Програмата на изследване съдържа целта, хипотезите, изследователските въпроси, задачите, контингента, методите и процедурата на изследване. Така формулираните цел и хипотези отговарят на основните аспекти, отразени в теоретичната рамка. Поставените задачи съответстват на целта и научните предположения. За целите на изследването са съставени два въпросника, съответно за родители и учители, чиято цел е да проучат мнението за потребностите и съществуващите приобщаващи подходи в гимназиите и специалните училища, в които се обучават ученици с аутизъм. Областите на проучване имат съответстващи въпроси и в двата въпросника, формулирани по специфичен начин за родителите и за учителите. Подборът на участниците в изследването е убедително обоснован. Обработени са 110 въпросника на учители (масови и специални) и 80 на родители на деца с аутизъм (в общообразователни и в специални училища). Резултатите са анализирани качествено и количествено (SPSS версия 23.0 и MS Excel 2010).

Резултатите са изключително подробно представени и онагледени чрез 54 диаграми и 17 таблици. Коментирани са не само отделните отговори на участниците, но са направени и интересни сравнителни анализи между мнението на родители и учители, между общообразователни и специални учители (и по демографските им данни), а също и между това на родителите с деца в масови и специални училища. На базата на изводите от тях е формиран авторски модел – рамка за успешно приобщаващо образование на гимназисти с аутизъм. Моделът се опира на трите области на приобщаване на децата със СОП – физическо, образователно и социално, но е уникален с конкретните препоръки за подобрения и модификация в трите сфери, изведени от практиката в училищата в Гърция. Трите хипотези на изследването се потвърждават.

4. Приноси

Авторският модел - рамка, която посочва конкретни препоръки и критерии за оценка на пригодността на училищната среда за обучение на дете с аутизъм в Гърция, заедно със систематизираните теоретични постановки са глобалните приноси на представения труд. Проведеното изследване може да бъде от изключителна полза за подобряване на образователните практики в Гърция и посрещане на потребностите на децата с аутизъм, тъй като предлага критичен анализ на съществуващата реалност.

Съставените авторски въпросници могат да послужат за бъдещи изследвания в тази посока и проследяване динамиката на промените в образователните институции и мисленето на заинтересованите страни.

Подкрепям формулираните към дисертационния труд приноси към теорията и практиката. От приносите за практиката, този под №3 е по-скоро ограничение на изследването, отколкото приносен момент.

5. Автореферат

Текстът на автореферата е в обем от 83 страници и отразява коректно съдържанието на дисертацията. В автореферата авторът е преценил да пропусне изследователските въпроси, но за нас те са важни, тъй като в текста на дисертацията значително подпомагат по-доброто разбиране на задачите на изследването. Резултатите и изводите от изследването са предадени достоверно, цялостно и са богато онагледени.

6. Публикации по темата

Публикациите са общо 7 на брой. Всички те са по темата на дисертацията. Три от публикациите са под печат, но са коректно цитирани. Само една от публикациите е самостоятелна.

7. Въпроси

- Доколко съставеният от вас модел – рамка е работещ само за гимназиалната степен и само за високофункционаращи аутисти? Приложим ли е според вас и за други групи деца с аутизъм?
- Във фигура 46 сте онагледили различията в мнението на родителите на учениците в масовите и специалните училища по отношение на аспекта „По-вероятно е детето ми да отговори на изискванията на общообразователното училище“. Как ще коментирате по-голямата убеденост на първата група родители? Според вас, на какво се дължи тя?

- Резултатите от вашето изследване биха били приносни, само ако достигнат до училищните институции и заинтересованите страни. Имате ли планове, свързани с разпространението им и какви са те?

8. Заключение

Обсъжданият проект на дисертация по актуалност, замисъл, начин на изложение, обработка и анализ на данните, както и неговите приносни моменти, удовлетворява изискванията на Закона за научните степени и звания и Правилника на СУ. Това ми позволява да предложа на уважаемото Научно жури да присъди на Мария Бусханедзи образователната и научна степен „доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика).

14.05.2019г.

Рецензент:

Гр. София

(доц. д-р А. Трошева - Асенова)